

Förskollärares implementering av likabehandlingsplanen

- *En kvalitativ intervjustudie med 6 förskollärare*

Hedvig Fjellström, Duygu Sahin
& Michelle Bolvede
Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT23
Handledare: Kristin Wiksell
Examinator: Rauni Karlsson

Nyckelord: *Likabehandlingsplan, förskollärare, förskola, tolkning, översättning och performativ styrning*

Abstract

Följande studie syftar till att undersöka förskollärares uppfattningar om framtagandet av likabehandlingsplanen för förskolan samt deras uppfattningar om hur likabehandlingsplanen implementeras av förskollärare i praktiken. Forskningen tar avstamp i Stephen Balls (2000) *Enactment theory* som syftar till att beskriva implementeringsprocesser av policydokument i olika verksamheter. Han beskriver det som en komplicerad process och att den påverkas av de aktörer som ska implementera policyn då de både behöver tolka och översätta uppdraget. Han lyfter även fram problematiken med implementering av policydokument i det som han kallar för performativt styrda verksamheter. Vidare i resultatet jämförs det teoretiska ramverket med svar från de kvalitativa intervjuer som gjorts med 6 olika förskollärare. Det framkommer att det är vanligast att rektor ansvarar för framtagandet av planen och att rektors prioriteringar är avgörande för hur implementeringsprocessen ser ut. I resultatet synliggörs det samtidigt en tydlig relation mellan vilka som deltar i framtagandet av planen och möjligheten till att både tolka och översätta uppdraget. Att just tolka och översätta likabehandlingsplanen har visat sig vara en väsentlig del i implementeringsprocessen för att planen ska vara förankrad och användbar i det praktiska arbetet. Resultatet visar hur förskollärarna både förespråkar och motsätter sig till performativ styrning. Å ena sidan framgår det att förskollärare ser planen som ett viktigt stöd att luta sig mot för att skapa en samsyn och inte lämna utrymme för eget tyckande vilket kan ses som ett argument för performativ styrning. Å andra sidan påpekar flera förskollärare att arbetet mot kränkande behandlingar och trakasserier inte är kopplat till planen som sådan, utan att värderingar och erfarenheter är främsta utgångspunkt.

Förord

Innan genomförandet av denna studie kände vi att likabehandlingsplanen var ett intressant område att studera närmare då våra egna upplevelser av arbetet med planen skiljde sig mycket åt. Vi har upplevt denna skrivperiod som en berg-och-dalbana med mycket skratt och lite tårar. Det har varit både upp- och nedförsbackar och flertalet looper men tillsammans har vi kunnat ta oss igenom den här roliga perioden och vi vill tacka varandra för den här åkturen.

Vi vill också tacka alla intervjupersoner som deltog i studien och var till hjälp för att öka vår förståelse för arbetet med likabehandlingsplanen. Vi vill likaså rikta ett stort tack till vår handledare Kristin Wiksell. Tack, för alla dina kloka ord och för att du har tagit dig an och väglett oss under studiens gång.

Göteborg 2023.05.11

Hedvig Fjellström, Duygu Sahin & Michelle Bolvede

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
1. Inledning	2
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
2. Bakgrund	3
2.1 Tidigare forskning.....	4
2.1.1 Performativ styrning i förskolan.....	4
2.1.2 Likabehandlingsplaner i förskola och skolan.....	6
3. Teoretiskt ramverk	7
4. Metod	8
4.1 Intervju som metod och genomförande av intervjuer	8
4.2 Urvalsprocess	10
4.3 Transkription och analysmetod	11
4.3.1 Validitet, Reliabilitet och Generaliserbarhet	12
4.4 Etiska överväganden	12
5 Resultatanalys.....	13
5.1 Process för framtagande av likabehandlingsplanen	13
5.2 Förskollärares tolkning av likabehandlingsplanen	15
5.3 Förskollärares översättning av likabehandlingsplanen i praktiken.....	17
6 Diskussion.....	21
6.1 Resultatdiskussion.....	21
6.2 Relevans för förskolläraryrket och vidare forskning	23
7 Referenslista.....	25
8 Bilaga.....	28
8.3 Intervjuguide.....	28

1 Inledning

Kränkande behandling och mobbning är förmodligen mer förknippat med skolan och äldre barn men flera studier, se exempelvis Söderström och Löfdahl Hultmans (2017) artikel, visar på att detta även förekommer i förskolan. När lagen mot kränkande behandling och diskriminering av barn tillträdde år 2006, skapades också striktare regler för förskolans pedagoger att kontinuerligt arbeta för en miljö där sådana händelser förebyggs och motarbetas (Sverige. Jämställdhetsombudsmannen, 2008). Intresset för den här studien grundas i hur vi, under vår utbildning, har uppfattat stora skillnader i hur likabehandlingsplaner framställs och integreras i det praktiska arbetet inom olika verksamheter. Därför vill vi undersöka hur processen kring framställningen av planen ser ut samt hur förskollärare inom verksamheten uppfattar likabehandlingsplanens roll i praktiken. Förskolans läroplan (Skolverket, 2018) betonar att inget barn på grund av ålder, funktionsvariation, trosuppfattning, religion, etnisk tillhörighet, könsöverskridande identitet, kön eller sexuell läggning ska bli utsatt för någon form av diskriminering. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) 6 kap. 8§ är det huvudmannens ansvar att en ny likabehandlingsplan upprättas varje år. Den här planen kan också kallas *plan mot diskriminering och kränkande behandling* eller liknande. I följande studie kommer dock begreppet likabehandlingsplan att användas.

Likabehandlingsplanen ska innefatta åtgärder från tidigare års utvärderade plan samt redogöra för aktuellt års påbörjade arbete, för att motverka och förebygga kränkande behandling av barn. Ändringar i diskrimineringslagen (2008:567) medför ett krav på en årlig plan för motverkan av kränkande behandling, vilken successivt under årets gång ska undersöka risker, analysera orsaker, vidta åtgärder, utvärdera och följa upp detta arbete. Detta fortlöpande arbete ska även dokumenteras. Ball m.fl. (2011a) beskriver att implementering av policydokument till praktik är en komplicerad process då en policy sällan beskriver vad som ska göras rakt ut, utan istället sätter upp ramar. Detta medför att de aktörer som ska implementera policyn, såsom när förskollärare ska implementera likabehandlingsplanen i praktiken, behöver tolka och översätta innehållet. Att tolka handlar om förståelsen kring policyn, hur man tolkar det som läses medan översättning handlar om hur man realiserar policyn i praktiken, alltså översätter tolkningen till praktiken (Ball, 2000). Dessa tolkningar och översättningar påverkar därmed implementeringsprocessen och samma policy kan tolkas på helt olika sätt. Ball (2000) för även fram problematiken med implementering av policydokument i det som han kallar för *performativt styrda* verksamheter. Performativ styrning beskrivs delvis som en styrning vilken gör det möjligt att jämföra, påverka och kontrollera vad aktörer gör. Ball (2000) menar att risk finns för att dokumenten används för att framställa verksamheten som perfekt, det vill säga fabricera, istället för att använda dem som stöd i verksamhetens verkliga arbete mot kränkningar och mobbning. Med hänvisning till hur styrdokument såsom läroplanen för förskolan samt hur skollagen beskriver uppdraget i relation till våra egna erfarenheter och hur Ball m.fl. (2011a) problematiserar implementeringsprocesser, blir det således ett område som är centralt att studera närmare. Därför vill vi undersöka hur processen kring framtagandet av planen ser ut samt hur förskollärare inom verksamheten uppfattar likabehandlingsplanens roll i praktiken.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka förskollärares uppfattningar om framtagandet av likabehandlingsplanen för förskolan samt deras uppfattningar om hur likabehandlingsplanen implementeras av förskollärare i praktiken.

Frågeställningar:

- Hur anser förskollärarna att processen ser ut för framtagandet av likabehandlingsplanen?
- Hur anser förskollärarna att likabehandlingsplanens innehåll tolkas?
- Hur anser förskollärarna att likabehandlingsplanen översätts i deras olika praktiska verksamheter?

2. Bakgrund

Likabehandlingsplanen är ett dokument som bör beskriva hur förskolan aktivt arbetar mot olika typer av trakasserier, diskriminering och annan kränkande behandling (Sverige. Jämställdhetsombudsmannen, 2008). Nordenmark och Rosén (2015) lyfter hur framställandet av själva planen är en väsentlig del i likabehandlingsarbetet och planen i sig kan ses som ett verktyg i arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling. Skolverket (2009) har tagit fram allmänna råd, vilka är rekommendationer kring hur dessa lagar kan omsättas i praktiken och hur man kan främja likabehandling, förebygga kränkningar och diskriminering. I de allmänna råden beskrivs vad som bör innefattas i planen och där förklaras också huvudmannens övergripande ansvar att se till att samtlig personal inom förskoleverksamheten systematiskt arbetar för att motverka kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. Husmodellen är ett verktyg som bland annat utvecklades av diskrimineringsombudsmannen (DO) och används i syfte att förebygga och upptäcka trakasserier och diskrimineringar i förskola och skola. Husmodellen beskriver hur man genom "trygghetsvandringar" på avdelningarna och ute på gården tillsammans med barnen kartlägger områden där större risk för diskriminering och trakasserier har synliggjorts. Samtalen dokumenteras ned och kan användas som en del av dokumentationen som redogörs för i likabehandlingsplanen (Skolverket, 2014).

Hjertson och Svaleryd (2022) menar att många lärare upplever likabehandlingsplanen som tidskrävande och att det tar tid från arbetet med barnen. De antyder också att det är vanligt att enbart ingripanden sker mot pågående trakasserier med en omedvetenhet kring orsaken till kränkningarna, vilket innebär att fler kan tillkomma vilket i sin tur skapar en otrygghet i skolorna. Omedvetenheten kring orsakerna bakom händelserna beror i sin tur på att det brister i det systematiska likabehandlingsarbetet som bör innefatta en kartläggning, som exempelvis trygghetsvandring, av vilka ställen och i vilka situationer kränkande behandling, diskriminering och trakasserier kan förekomma. Det krävs ett förebyggande arbete där lärarna tillsammans med

barnen upprättar förskolans likabehandlingsarbete för att bland annat synliggöra nuvarande normer som förorsakar kränkningar såsom föreställningar av olika gruppstillhörigheter eller förekomst av homofobi, sexism och rasism för att trakasserier och kränkningar som en del av diskrimineringen. Det i sin tur bidrar till förändring av kränkande kulturer, strukturer och begränsande normer.

Likabehandlingsplanen ska enligt jämställdhetsombudsmannens handledningsbroschyr (2008) likaså användas för att utvärdera och återkoppla till det aktiva arbetet som gjorts. Således ska dokumentet fungera som ett komplement till lagar som finns kring alla barns rättigheter i Sverige. Planen syftar bland annat till att förtydliga vilka insatser som används i verksamheten för att främja likabehandling. Nordenmark och Rosén (2015) antyder dock att det inte är ovanligt att handlingsplaner inte uppdateras eller att de är rakt av kopieras från andra verksamheter. Detta problematiseras då de menar att handlingsplanerna behöver anpassas och förankras i den egna verksamheten då risken för att planen inte efterföljs blir stor om visioner, mål och åtgärder inte är förankrade hos de som berörs. Tack vare processen med framställandet av likabehandlingsplaner kan man enligt författarna synliggöra, strukturera och följa upp det praktiska arbetet med likabehandlingsarbetet och skapa förutsättningar i arbetslaget för en gemensam syn och reflektioner kring målen. De belyser även att det finns en stor avsaknad av information om hur relationen mellan förskolans verksamhet och likabehandlingsplanens framskrivning och användning ser ut. Därav anser vi det intressant att undersöka likabehandlingsplanens roll i förskolan.

2.1 Tidigare forskning

Nedan kommer tidigare forskning kring studiens ämne att presenteras. Inledningsvis kommer forskning kring hur performativ styrning påverkar förskolans verksamhet och i sin tur de policydokument som ska implementeras redogöras för. Kapitlets andra del presenterar forskning kring likabehandlingsplanen i förskolan och skolan. Forskning kring likabehandlingsplanen och dess kopplingar till förskolans verksamhet och praktik är begränsat. Det beror delvis på att det finns få svenska studier om likabehandlingsplanen såväl som att en motsvarighet till policydokumentet är svårt att hitta internationellt, utanför Sverige. Två studier som undersöker likabehandlingsplanens roll varav en redogör för förskoleverksamhet medan den andra analyserar likabehandlingsplaner från grundskolan kommer att behandlas. Olika typer av dokumentationer och planer kommer att diskuteras och när det handlar om just likabehandlingsplanen kommer detta att specificeras.

2.1.1 Performativ styrning i förskolan

Performativ styrning handlar i förskolans sammanhang om en styrningsmodell som kontrollerar genom jämförelser, synliggörande och bedömning (Ball, 2000). Lindberg (2018) för fram i sin studie att medvetenheten kring att dokumentation, såsom likabehandlingsplanen, vilken är synlig för allmänheten, leder till att förskollärare alltmer fabricerar dokumentationen efter vad som ser bra ut utifrån. Intervjuade pedagoger menar i en studie gjord av Löfdahl och Prieto (2009, 10) att det finns tre olika syften för den dokumentation som görs i förskolan. Det första syftet är att utveckla verksamheten, det andra för att involvera och locka nya föräldrar samt det tredje syftet att visa ledning hur man arbetar. Pedagogerna problematiserar huruvida man kan skapa *en* dokumentation som lever upp till ovanstående syften såväl som det orimliga i att annars göra *tre* olika typer av dokumentationer. De lyfter även svårigheter i att synliggöra brister i arbetet i den

dokumentation som syns för allmänheten. Castillo och Ivarsson Westerberg (2019) studie visar också på hur externa dokumentationskrav som syftar till att synliggöra arbetet för ledning ofta, medvetet eller omedvetet, omtolkas till processer som ska vara till för intern nytta.

Dokumentationskravet inom förskolan är något som har ökat de senaste åren. Castillo och Ivarsson Westerberg (2019) redogör för hur nya bestämmelser kring krav på åtgärder i diskrimineringslagen har lett till att kravet har ändrats från att ha en likabehandlingsplan till att hela arbetet med aktiva åtgärder ska dokumenteras och nu även innefatta alla diskrimineringsgrunder. Det finns framskrivna riktlinjer från DO kring hur arbetet ska gå till i form av undersökning, analys, åtgärder som följs upp med en utvärdering/uppföljning. Samtidigt ligger krav från skollagen kvar på att skriva och upprätthålla en likabehandlingsplan. Så utöver att bara skriva en plan nu så ska hela arbetet dokumenteras.

Castillo och Ivarsson Westerberg (2019) lyfter hur rektorerna beskriver arbetet mot kränkande behandling som viktigt i förskolan men att planen i sig inte upplevs användbar i verksamheten och arbetet med att skriva planen är betungande. Vidare lyfter dem hur en rektor beskriver det som att "de tittar ju inte på vad vi gör bra, de tittar bara på vad vi gör mindre bra" vilket känns som en skrämseltaktik som fått personalen att ifrågasätta dokumentationens syfte. Rektorn uttrycker då att det är viktigt vid eventuell tillsyn att hellre har för mycket än för lite dokumentation. Förskollärare uttrycker i Löfdahls (2014) studie på samma sätt en osäkerhet kring varför och för vems skull såväl som vad de ska dokumentera i det systematiska kvalitetsarbetet. Thornberg och Oğuz (2013) menar att förskollärarna upplever att dokumentation som metod, spelar en stark roll för att synliggöra vardagen i förskolan, för barn och vårdnadshavare. Däremot framgick det i studiens intervjuer att dokumentationen enbart användes för att förklara händelser, som bevis eller som anteckningar på grund av bristande utrustning och tid för att dokumentera och reflektera i arbetslagen. Runesdotter (2016) påvisar i sin undersökning som rör skolan hur motivet till att dokumentera när det kommer till kränkningar och diskrimineringar främst handlar om att gardera sig eller förhindra eventuella anmälningar till skolinspektionen i stället för att vara till nytta för verksamheten. Studien visar även på hur varken lärare eller rektorer ansåg dokumentationskravet som rimligt. De menar att det administrativa arbetet tar tid från omsorg och annat praktiskt arbete som de upplever viktigare, vilket även Lindberg (2018) påvisar i sin studie.

Löfdahl och Pérez Prieto (2009) undersökte förskolors planerings- och utvärderingstexter och kunde i dessa tyda på tecken av fabrikation, då de menar att texterna inte lyfte det praktiska arbetet med barnen. Istället innehåller texterna främst visioner kring vad förskolan som verksamhet bör vara och vilka normer och värderingar som eftersträvas och ska levas upp till. Detta kan liknas vid vad Lindberg (2018) benämner som en representativ fabrikation, vilket betyder att individen eller verksamheten endast visar det som ser bra ut för allmänheten. Ett exempel på detta är att endast barn som uppnår lärandemål uppmärksammas i dokumentationen medan de barn som inte utmärker sig på ett positivt sätt, inte heller tas med. Bjervås (2011) menar att synlig dokumentation aldrig är helt objektiv då pedagogen som dokumenterar medvetet eller omedvetet är partisk och selektiv. Liljestrand och Hammarberg (2017) menar att varje gång en del av verksamheten dokumenteras, så osynliggörs också en annan del. Det som synliggörs reflekterar i sin tur pedagogernas uppfattningar av vad som är viktigt att arbeta med. Trots att samtliga författare ovan talar om annan typ av dokumentation, kan en parallell dras till likabehandlingsplanen och vad som väljs att synliggöras i den. Löfdahl (2014) menar också att vårdnadshavares tillgång till att läsa dokumentation såsom likabehandlingsplanen påverkar vilka aspekter som synliggörs. Löfdahl & Pérez Prieto (2009) påpekar att fabrikationer av förskolans verksamhet är ett resultat av en performativ styrning och det synlighetskrav som finns inom förskolan. I och med det ökade dokumentationskravet i förskolan och en osäkerhet som

förskollärare uttrycker i Löfdahls (2014) studie kring vad som ska dokumenteras och för vems skull, vill vi undersöka förskollärares upplevelser kring likabehandlingsplanens implementeringsprocess och planens roll i praktiken.

2.1.2 Likabehandlingsplaner i förskola och skolan

Repo och Sajaniemi (2015) undersöker i sin studie olika sätt att motverka mobbning för förskolebarn i åldrarna 3-6 år. Resultatet visade att de pedagoger som hade en tydlig plan för *hur* uppdraget skulle översättas och hur pedagogerna kunde agera i situationer där de behöver ingripa, bidrog till färre tillfällen med kränkande behandling och i sin tur en mer kärleksfull ton mellan pedagog och barn. Kristina Konstantoni (2013) visar dock på problematiken kring att översätta och implementera barns rättigheter från policy till praktik. Studien visar på hur de mänskliga rättigheterna såsom att inte bli diskriminerad sällan efterföljdes. Detta kunde man se då pedagoger inte uppmärksammade eller utmanade barnen kring tabubelagda frågor när dessa blev relevanta. Det i sin tur ledde till att barn blev diskriminerade, dels av andra barn men även av pedagoger som inte uppmärksammade situationerna. Repo och Sajaniemi (2015) påvisade att de pedagoger på förskolor som *inte* hade framskrivna metoder, i många fall valde att straffa det barn som har utsatt någon för kränkning eller diskriminering, vilket ledde till fler kränkande behandlingar. I resultatet framkommer också en kritisk aspekt som återigen påvisar att desto tydligare plan som finns tillgänglig, desto lättare blir det för pedagogerna att tolka och ta till sig materialet. På flera förskolor ansåg personalen att det saknas konkreta exempel på *hur* man löser konflikter. Konstantoni (2013) efterfrågar stöd för pedagoger i form av träning, ledning och resurser men även tydligare policydokument som kan användas som vägledning och som verktyg för det antidiskriminerande arbete som behöver ske i förskolan. Dokumentation såsom uppföljning, utvärdering och revidering av likabehandlingsplanen kräver att förskollärare har kunskap om tekniken och metoden samt tid för att dokumentera eftersom risken är att pedagoger glömmer att dokumentera i efterhand (Thornberg & Öguz, 2013).

Anna Rantala och Mia Heikkilä (2022) undersöker i en studie likabehandlingsplanens roll för arbetet mot kränkningar och diskriminering i förskolan. De har i sin studie analyserat 89 stycken likabehandlingsplaner från Sveriges alla kommuner. Keisu (2018) undersöker på samma sätt genom textanalyser 15 likabehandlingsplaner för grundskolan hur arbetet mot diskriminering och kränkande behandling *görs* i deras likabehandlingsplaner. Rantala och Heikkilä (2022) har genom sina analyser kunnat identifiera tre olika typer av likabehandlingsplaner; *återgivande*, *beskrivande* och *analyserande* planer som kan antydvas vara olika förankrade i praktiken. I en *återgivande* plan upprepas i stort sett endast det som står i förskolans lagar och styrdokument medan den *beskrivande* planen har en kontextuell förankring, både i dess beskrivningar av hur verksamheten ser ut, vilka förebyggande åtgärder som tas fram samt hur dessa kan följas upp. Utöver beskrivningar innehåller den *analyserande* planen även en slutlig utvärderande analys kring tidigare års arbete. Studien visar hur majoriteten av planerna är beskrivande planer men att förankringen till praktiken kan se väldigt olika ut även inom den kategorin. Bara en mindre del av planerna anses utöver det också innefatta analyser från uppföljningar som har gjorts. Keisu (2018) menar å andra sidan att de flesta planer oavsett kommun är relativt lika och förklarar detta genom att rektorer "sneglar" på varandras planer för att se hur andra gör istället för att se till sin egen kontext. Dolk (2013) beskriver olika metoder för översättning av likabehandlingsplanen i förskolan som används i arbetet. Valstund, husmodellen och barnråd är olika metoder som upplevs olika enkla att förankra och kommunicera i likabehandlingsplanen. Keisu (2018) lyfter liknande att i de planer där husmodellen används som granskningsmetod, kan man se en tydligare koppling till praktiken då konkreta insatser såväl som vem som ansvarar för dessa beskrivs. Likabehandlingsplaner kan alltså se väldigt olika och vara olika mycket förankrade i

praktiken och den lokala kontexten. Rantala och Heikkilä (2022) bekräftar vikten av en kontextuell plan för att den ska fungera som stöd och ett verktyg i den praktiska verksamheten. Vidare skriver Rantala och Heikkilä (2022) att tillgång till utarbetade planer för exempelvis diskriminering och kränkande behandling, i många fall skapar en större möjlighet att tackla situationer inom området, när de väl uppstår. De menar att det som brister är att flertalet av de likabehandlingsplaner som undersökts saknar metoder för hur pedagoger kan översätta den i olika situationer där agerande krävs.

Keisu (2018) beskriver hur tidigare forskning kring diskriminering, mobbning och liknande tidigare har forskats mestadels ur ett individ- eller grupperspektiv och därmed finns det lite forskning som tar hänsyn till organisatoriska faktorer, där dessa händelser sker. Rantala och Heikkilä (2022) och Keisu (2018) har i sina studier undersökt likabehandlingsplaner både i förskolan och skolan. De har dock använt sig av textanalyser som metod och kan därför inte svara på huruvida det som står i planerna representerar det faktiska arbetet som sker i verksamheterna eller om de är fabrikationer som är skapade för att representera en perfekt verksamhet.

3. Teoretiskt ramverk

Studiens teoretiska utgångspunkt som beskrivs nedan, grundas i Stephen Balls teori om *enactment*. *Enactment* handlar enligt Ball (2000) om att policydokument tolkas och översätts av de personer som berörs av dokumentet och dessa personers tolkningar och översättningar påverkar implementeringen. Tolkning och översättning är därmed centrala begrepp i Balls *Enactment* teori. Att tolka innebär att man läser och försöker förstå vad policyn innehåller och vad det innebär för den som läser, "vad betyder det för min verksamhet", "vad behöver jag göra?". Tolkningarna börjar enligt Ball på exempelvis personalmöten eller i olika arbetsgrupper där man utser någon som är ansvarig efter att någon med auktoritet så som exempelvis ledning eller rektor, tilldelar något i policyn ett värde och därmed gör det en prioritet. Ball (2000) beskriver det som att "selling policy to staff". Tolkningen ligger till grund för översättning som i sin tur är själva omsättningen av policyn i praktiken. Man gör om policyn till exempelvis olika handlingar, koncept eller material. Själva omvandlingen skapas och sker i relation till uppmaningar och egna initiativ och lämnar därmed olika mycket utrymme för egen kreativitet och egna uppfinningar från de aktörer som ska översätta den.

Ball (1997) beskriver hur processen av realiseringen av policyn involverar flera olika nivåer såsom exempelvis en avdelning, en förskola och en kommun där policyn skulle kunna skapas på en, tolkas på en annan och översättas på en tredje. Ball m.fl. (2011a) belyser att när policy ska implementeras i praktiken så innefattar detta att de aktörer som berörs, behöver *tolka* och *översätta* policyn. Policy är ofta inbäddade i olika texter eller dokument vilka inte beskriver rakt ut vad som ska göras, utan snarare sätter upp ramar. Detta medför att implementeringen blir en komplicerad process där de som ska omvandla policyn påverkar processen. Samma policy kan tolkas och översättas på helt olika sätt beroende av inblandade aktörer. Ball (1997) menar att beroende på hur olika aktörer positionerar sig i förhållande till policyn därmed blir intressant i relation till vem som får makt att bestämma de tillvägagångssätt som ska användas. Ball menar på att om endast en nivå berörs i eventuell forskningsanalys kan det medföra en risk att den inte blir lika rättvis som om man hade synliggjort processen över fler organisatoriska nivåer.

Stephen Ball (2000) för fram problematiken med implementeringen av policydokument i det som han kallar för *performativt styrda* verksamheter. Ball diskuterar begreppet *performativitet*

som ett system där man genom att inspektera, jämföra och bedöma kan kontrollera verksamheter och synliggöra kvaliteten i form av hur väl policyuppdrag realiserats i praktiken. I förskolan blir de dokument som är öppna för allmänheten, såsom likabehandlingsplanen, också ett sätt att jämföra och granska verksamheten. Syftet är att ge stat och kommun möjlighet att se huruvida olika krav och mål nås. Dokumenten ger likaså insyn för vårdnadshavare att fatta beslut om förskolan bemöter deras förväntningar, i valet av förskola. Genom synliggörandet av dokumenten skapas också en medvetenhet hos förskollärare att de blir bedömda utifrån de kriterier som framförs som goda (Lindberg, 2018). Ball (2000) menar att risk finns för att dokumenten används för att framställa verksamheten som perfekt, det vill säga fabricera istället för att använda dem som stöd i verksamhetens praktiska arbete. Fabrikation handlar enligt Ball (2000) om när en individ eller organisation väljer att framföra en utvald del som skall representera verksamheten, som inte visar hela bilden. Syftet är att påvisa huruvida en verksamhet effektiviserar det arbete som ska utföras, för att leva upp till de krav som granskningen avser att undersöka. Ball (2003) redogör för huruvida performativ styrning genom policydokument, såsom likabehandlingsplanen, kan bidra till en osäkerhet hos pedagoger. Osäkerheten grundas i att inte veta om anledningen till eget agerande utgår från vad de själva som pedagoger anser är rätt och viktigt eller för att det ser bra ut i dokumenten vid uppföljning. Ball (2000) påvisar hur de aktörer som ska tolka och översätta policy har ett handlingsutrymme och att de antingen kan anpassa sig eller göra motstånd till uppdraget. Motstånd till uppdraget kan yttra sig genom exempelvis fabrikationer. Vidare skriver Ball (2003) att strävan efter att göra verksamheten mer synlig genom offentliga policydokument såsom exempelvis likabehandlingsplanen, kan skapa motsatsen, alltså mindre insyn. Detta då det går att fabricera för att klara uppsatta mål eller bara för att skapa en önskvärd bild av förskolan.

Individuella erfarenheter påverkar hur vi uppfattar och förstår information, därför behöver man i ett vetenskapligt arbete utgå från en teori för att på ett systematiskt och strukturerat sätt analysera materialet i en undersökning (Pramling, 2020). Det teoretiska ramverk som Stephen Balls tankar och begrepp erbjuder kan stödja oss i analysen att undersöka framtagandet av likabehandlingsplanen för förskolan och hur likabehandlingsplanen implementeras av förskollärare i praktiken. Detta genom att granska förskollärarnas tolkningar av likabehandlingsplanen och hur den översätts till praktiken.

4. Metod

Nedan följer en diskussion kring de metodval som gjorts och dess påverkan på studien. Detta innefattar den kvalitativa metod som valts för studien, liksom varför intervjuer är en grundläggande del av studiens empiri. Vidare diskuteras studiens urvalsprocess, transkription och analys följt av studiens validitet, reliabilitet, generaliserbarhet samt de etiska faktorer som varit viktiga för genomförandet.

4.1 Intervju som metod och genomförande av intervjuer

Studien är av kvalitativ ansats vilket innebär datainsamling i form av texter, observationer och/eller intervjuer och följande analyser av dessa. Ahrne och Eriksson Zetterquist (2022) hävdar att sådan typ av information inte garanterar djupare kunskap i ämnet men att intervjupersonernas svar eller handlingar ger en bredare bild av området. Således blev en kvalitativ ansats relevant för studien då vi i den här studien vill få reda på hur framtagandet av likabehandlingsplanen ser ut och hur den implementeras av förskollärarna i det praktiska arbetet. För att undersöka detta

har vi intervjuat förskollärare kring deras uppfattningar. Förhoppningen var att vi genom intervjuer med förskollärare kunna bidra till ett mer kvalitativt perspektiv och förskollärares egna uppfattningar kring vilket stöd likabehandlingsplanen kan erbjuda. Valet av en kvalitativ ansats ansågs därmed relevant redan i ett tidigt skede av arbetet. Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2022) förklarar hur ett annat alternativ hade kunnat vara att använda sig av enkäter och då nå ut till fler förskollärare i ett större område. Risken med det hade dock varit avsaknaden av det subjektiva perspektiv som vi ville nå. En kvantitativ ansats för den här studien skulle också kunna innebära att förskollärarna inte känner att deras svar tas på allvar, om de inte får utrymme att utveckla svaren med egna ord. Den kvalitativa metoden här är i form av intervjuer genom ljudinspelningar. Intervjun var semistrukturerad, vilket Ingerman (2021) liknar med ett strukturerat samtal, där intervjuaren får en mer personlig roll genom att noggrant lyssna och ställa relevanta följdfrågor. Vårt syfte med det var att uppmuntra intervjupersonen till att utveckla sina resonemang och uppfattningar.

Innan intervjuerna förberedde vi oss genom att ha en god kunskap om ämnet och vilka aspekter av likabehandlingsplanen som var intressant för studien att ta reda på. Ingerman (2021) menar att det är viktigt för att kunna hålla intervjun inom ramarna av studiens forskningsfrågor. En semistrukturerad intervju innehåller vanligen ett antal ingångsfrågor som riktas mot att besvara forskningsfrågorna som undersöks, samtidigt med intervjupersons egna upplevelser av området. Larsson (2010) förklarar att frågorna måste kunna kopplas till uppsatsens frågeställningar. För att få en bred förståelse av intervjupersonernas uppfattningar har frågorna försökt fånga upp processen för framtagandet av planen. Vi använde oss även av vårt teoretiska ramverk i form av hur förskollärarna tolkar innehållet av planen och hur arbetet översätts till praktiken vilket kan ses i intervjuguiden (bilaga 1). Inledningsvis avgränsades intervjuerna till tio öppna frågor men med reservation för att följdfrågor kunde uppkomma beroende på intervjupersonernas svar (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022). Frågorna skrevs i den mån vi ansåg skapa en röd tråd men med utrymme för att ändra ordning för att anpassa efter samtalet. Eriksson Zetterquist och Ahrne (2022) framför hur den kvalitativa ansatsens intervjufrågor inte är bundna till en specifik ordning och därför kan samtalet anpassas efter intervjupersons svar.

För att undvika missförstånd, formulerar Nilsson (2015) begreppet *begriplighet*, vilket betyder att frågorna skall vara formulerade så tydligt som möjligt och gärna med underfrågor. Vi försökte därför vara så tydliga som möjligt och i förebyggande syfte skrevs även underfrågor ned för att kunna bryta ner frågorna, om intervjupersonen skulle ha svårt att besvara dem. Underfrågorna fungerade likväl som stöd för oss för att få syn på vad vi önskade få svar på. Vi var noga med att intervjun i största möjliga mån skulle pågå i en lugn miljö vilket Eriksson Barajas m.fl. (2013) förespråkar för att intervjupersonen skulle känna sig avslappnad och trygg att uttrycka sina tankar. I de flesta fallen kunde det ske i ett kontor eller annat personalrum där dörren kunde stängas. Dalen (2015) betonar att eftersom det är intervjupersonen som ger underlag till forskningsstudien genom sitt verbala yttrande, är det väsentligt att ge intervjupersonen pauser så hen får tid till att svara samt reflektera över frågeställningarna. Eftersom genomförandet av kvalitativa intervjuer är relativt nytt för oss, var detta något som framkom som svårt. Vi kopplade flera gånger lång tystnad som att intervjupersonen inte förstod frågan, som vi då förklarade. Som mer erfarna skulle detta kunnat undvikas och kanske gett bredare svar. Det finns olika tekniker som intervjuare kan använda såsom att nicka, ge understödande frågor, ge intervjupersonerna exempel, vara tillmötesgående till deras uppfattningar om ämnet för att uppmuntra intervjupersonen till beskrivande svar till frågeställningarna (Larsson, 2010). Dessa tekniker har vi under intervjuerna försökt att använda oss av i så stor utsträckning som möjligt. Ingerman (2021) förklarar att det kan finnas delar i intervjun som i regel känns svårare att ställa frågor kring. Därför är noggrannhet vid framtagning

av frågor viktigt i planeringen av intervjun. De frågor i den här studiens intervju som, för intervjupersonen, kunde kännas svåra att svara på försökte vi formulera på ett sätt som inte upplevdes bedömande.

Som ovan beskrivet ville vi under intervjuerna skapa en avslappnad stämning, att undvika att skriva under intervjun var en anledning till det. Enligt Ahrne och Svensson (2022), är forskare som arbetar med kvalitativ metod ett steg närmre miljöer och situationer som studeras. Med förståelse för att en intervjuperson eventuellt kan känna sig utpekad eller ha svårt att svara på frågor, ville vi försöka att skapa en stämning där intervjun känns avslappnad och som ett naturligt samtal vilket blev möjligt genom att använda ljudupptagning då vi inte behövde avbryta intervjupersonen för att hinna skriva det som sagts. Vi har genomfört 6 intervjuer med 6 förskollärare och intervjuerna varade ungefär mellan 20-30 min. Nedan beskrivs urvalet av förskollärare närmare.

4.2 Urvalsprocess

Intervjupersoner som medverkar i studien väljs ut på grund av de kunskaper och erfarenheter de besitter kring forskningsområdet (Ahrne & Eriksson Zetterquist, 2022). I den här studien innebär det utbildade förskollärare som under perioden av studien är aktiva i professionen. Anledningen till att endast intervjuja förskollärare som jobbar i barngrupp är för att få så uppdaterade svar som möjligt. Skolverket (2018) framför att det är förskollärarnas ansvar att följa upp, dokumentera och utvärdera utbildningen så att den överensstämmer med de nationella målen. Det föll sig därför naturligt att avstå intervjuer med barnskötare och vikarier. Det är inte ovanligt att det är rektorer som tar fram innehållet i likabehandlingsplanen men då vårt syfte med studien inkluderar att undersöka hur likabehandlingsplanen implementeras i praktiken har vi valt att intervjuja förskollärare.

I studien synliggörs perspektiv från 6 kvinnliga förskollärare som arbetar på olika förskolor runt om i Göteborg och en kranskommun. Det var viktigt för oss att intervjupersonerna skulle ha olika rektorer för att utmynna i ett bredare perspektiv. Eriksson Zetterquist och Ahrne (2022) menar att en studie som innefattar 6 intervjupersoner ger en trygghet i att studien inte enbart kopplas till en persons personliga upplevelser. 4 av 6 förskollärare kände vi sedan innan och tog kontakt med direkt via mail, två av förskollärarna fick vi kontakt med genom hänvisningar från bekanta rektorer eller förskollärare. Fördelen med att intervjuja personer vi redan känner är att det kan leda till en mer avslappnad stämning och enklare för intervjupersonerna att dela med sig. Samtidigt kan det påverka oss som intervjuare och våra tolkningar av det som sägs då vi redan har en viss kännedom om verksamheten. I tabellen nedan beskrivs intervjupersonerna genom fiktiva namn, hur många års erfarenhet de har som förskollärare, ålder på barngruppen samt antal likabehandlingsplaner i deras verksamhet.

Intervjuperson:	Fiktivt namn:	Erfarenhet som förskollärare:	Barngrupp:	Antal likabehandlingsplaner
IP 1	Karin	11 år som förskollärare	3-5 år	1 likabehandlingsplan
IP 2	Kerstin	16 år som förskollärare	1-5 år	Osäker på om det finns en likabehandlingsplan
IP 3	Pernilla	10 år som förskollärare	3-5 år	1 likabehandlingsplan
IP 4	Inger	41 år som förskollärare	3-5 år	1 likabehandlingsplan
IP 5	Tova	12 år som förskollärare	1-2,5 år	2 likabehandlingsplaner
IP 6	Tatiana	2 år som förskollärare	1-5 år	1 likabehandlingsplan

4.3 Transkription och analysmetod

Studiens resultatanalys är baserad på de kvalitativa intervjuer som gjorts med 6 förskollärare, där ljudinspelning användes för att dokumentera svaren. Fördelen med att spela in intervjuerna, menar Björndal (2018), är att det skapar en mer närvarande känsla för intervjupersonen samt minskar risken för att gå miste om viktiga svar. Vi transkriberade sedan intervjuerna.

Transkription av ljudinspelning innebär, enligt Björndal (2018), att omvandla kommunikationen till ett manus. Manusets i sin tur skapar en möjlighet att synliggöra gemensamma mönster och analysera intervjupersonernas perspektiv, vilket är en central del i arbetet. Syftet med intervjuerna i den här studien var att, på djupet, få förståelse för hur förskollärare tolkar och upplever frågeställningarna kring likabehandlingsplanen. Därför ansågs det viktigt att vi tillsammans fick möjlighet att ta del av samtliga transkriberade intervjuer för att kunna urskilja dessa mönster.

I analys av det transkriberade materialet har svaren sammanställts genom kodning, utifrån studiens frågeställningar och de teoretiska begrepp som är centrala för studiens teori. Vi har utgått från en substantiv kodning vilket Thornberg och Forslund Frykedal (2019) beskriver är en metod av kodning som främst utgår från den data som samlats in genom intervjuerna. Utifrån de svar vi fått fram sammanställdes övergripande teman av vad som talas om i de olika intervjufrågorna; Hur intervjupersonerna beskriver processen för framtagandet av planen, planens innehåll, planens roll i den praktiska verksamheten, samt dess fördelar och nackdelar. Utifrån dessa koder har svaren jämförts för att hitta gemensamma nämnare men också för att analysera dessa mot eventuella avvikelser. Intresset låg i att synliggöra olika perspektiv och analysera dem i relation till studiens teoretiska ramverk. De slutliga teoretiska koderna som synliggjordes blev framtagande av planen, tolkning, översättning, fabrikation och performativitet. Eftersom vissa av dessa teoretiska begrepp kan vara svåra att särskilja, var det viss data som kunde stämma in under exempelvis både tolkning och performativitet.

4.3.1 Validitet, Reliabilitet och Generaliserbarhet

Åberg-Bengtsson och Pramling (2020) belyser vikten av studiens validitet, vilket innebär att de frågor som ställs i intervjun samt de intervjupersoner som valts ut, är relevanta för att studiens frågeställning skall kunna besvaras. I den här studien har vi valt att intervjua utbildade förskollärare som är aktiva inom professionen. Barnskötare och annan typ av personal på avdelningen valts bort. Intervjufrågorna som formulerats är direkt kopplade till frågeställningen och efterfrågar förskollärarnas subjektiva perspektiv, vilket skapar en hög validitet.

Inom forskningen eftersträvas alltid ett så korrekt resultat som möjligt. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) förklarar begreppet reliabilitet som ett mätinstrumentets tillförlitlighet i att ge samma resultat, oberoende av hur många gånger undersökningen utförs. Vi är medvetna om att en kvalitativ ansats inte kan skapa en hög reliabilitet men det är inte heller det som är syftet utan vi vill höra förskollärares personliga upplevelser.

Åberg-Bengtsson och Pramling (2020) förklarar ytterligare en aspekt av studiens äkthet, generaliseringsbarheten. Den innefattar förmågan att kunna applicera de svar som framkommit även på en större population. Trots att en kvalitativ ansats inte kan ge generaliserade svar menar de att ett generaliseringsanspråk, där svaren antas kunna appliceras på andra förskollärare. Då detta är en liten, kvalitativ studie, där 6 förskollärare har intervjuats, går resultatet inte att generalisera. Vi har däremot sett gemensamma mönster som skulle kunna antas appliceras på andra förskoleverksamheter. Av de som intervjuats arbetar 5 av 6 förskollärare på kommunala förskolor utan specifik inriktning. Därmed har vi i beaktning att förskollärare med annan pedagogisk inriktning, eventuellt skulle kunna ha en annan syn på likabehandlingsarbetet. Liksom om fler intervjuer hade gjorts, skulle det eventuellt kunna påverka resultatet.

4.4 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017) beskriver begreppet forskningsetik som en central del ur en god forskningssed. Trots svårigheter att definiera vad forskningsetik är, i takt med att nya forskningsmetoder hela tiden tas fram, så anser vetenskapsrådet att det är förhållandet mellan forskningen och olika etiska aspekter i egenskap av forskarens etik, studiens ämne och vilka tillvägagångssätt som används i studien. Tillvägagångssätten berör hur informanterna behandlas under och efter intervjun.

I studien har etiska avvägningar gjorts för att skydda intervjupersonernas upplevelser, integritet och synpunkter som dyker upp under intervjun enligt individskyddskraven (Vetenskapsrådet, 2017). Vid intervjuerna ska alla intervjupersoner oavsett genus, etnicitet, ålder bli behandlade på samma sätt. Enligt informationskravet som Rönnerman (2020) redogör för, beskrev vi studiens syfte i inbjudningarna till intervjupersonerna samt upplyste dem om att de själva när som helst under studiens gång kan avrunda sitt deltagande. Vidare har vi informerat vårt intresse till varför vi önskar att intervjua förskollärarna och hur lång intervjun kan tänkas vara. Vi har upplyst förskollärarna om att den information som de bidrar med endast används i forskningssyfte och att uppgifter om verksamheten samt intervjupersonerna anonymiseras enligt konfidentialitetskravet (Rönnerman, 2020). Innan varje intervju förklarade intervjuaren att materialet till ljudinspelningen används vid transkriberingen och raderas permanent när analyser av alla 6 intervjuer är genomförda. Utifrån samtyckeskravet som Rönnerman (2020) beskriver har förskollärarna *autonomi* som innebär att de godkänner om de vill delta i studien eller inte. Innan genomförandet av intervjun informerades förskolläraren kring studiens syfte och gav samtycke till att delta. Vi har förståelse för att, eftersom det finns en kravbild kring ämnet

likabehandlingsplanen och arbetet kring den, att vi som intervjuare kan upplevas som bedömande eller granskande i intervjuerna. Därför försökte vi skapa intervjufrågor som inte skulle uppfattas som kritik mot verksamheten utan hänsyn togs till förskollärare som intervjuades och syftet med studien tydliggjordes (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2022).

5 Resultatanalys

Nedan beskrivs den resultatanalys som framkommit ur de 6 kvalitativa intervjuer som gjorts med förskollärare runt om i Göteborg och en kranskommun. Svaren som analyseras är uppdelade i tre teman, vilka har tagits fram för att besvara studiens frågeställningar. Följande teman redogörs för; *“Process för framtagande av likabehandlingsplanen”*, *“Förskollärares tolkning av likabehandlingsplanen”* samt *“Förskollärares översättning av likabehandlingsplanen i praktiken”*. Utifrån dessa förs en teoretisk analys av hur de kan förstås.

5.1 Process för framtagande av likabehandlingsplanen

Det framgår i intervjuerna att framtagandet av likabehandlingsplanen på förskolorna ser väldigt olika ut. I majoriteten av förskolorna skrivs en övergripande likabehandlingsplan av rektor som ska gälla för förskolans samtliga avdelningar. Förskollärarna menar att rektorn bär huvudansvaret för framtagandet av planen men att de i samråd med rektorn reviderar planen vilket vi kan se i citatet under.

Ja, jajamen och det ju rektorn som har satt liksom ordningen ändå men vi diskuterar varje enskild fråga såhär, ja. Så det är ganska styrda dokument ändå för vad som ska finnas med och så, ja. (Karin)

Aah men det är såhär att rektor skriver en kladd kan man säga, sen går vi igenom den tillsammans och så har vi synpunkter. Vad som vi tycker, vad ska vi ändra, fattas det någonting, är det någonting som vi kanske är gammalt som vi kanske ska ta bort och så. Så det gör vi tillsammans då. På APT eller på något möte så. (Inger)

Karin och Inger beskriver ovan att det är rektor som tar fram dokumentet och lyfter det för diskussion. Tatiana beskriver att detta vanligtvis är fallet men att hon tillsammans med en kollega i fjol fått revidera planen på egen hand och att rektorn slutligen läst igenom den innan godkännande. Karin, Kerstin och Pernilla förklarar att det är först om rektorn avsätter en schemalagd tid för planens revidering, som arbetslaget tillsammans reviderar planen. Kerstin visar på en osäkerhet kring vem ansvaret ligger på att upprätthålla den. Kerstin är osäker på om hennes förskola har en plan för tillfället, som en följd av att förskolan fått en ny rektor i fjol.

Och nu vet jag inte om vår nya rektor vill att vi ska göra det själva, att vi ska göra det självmant. Så det får vi väl diskutera... (Kerstin)

I citatet ovan använder Kerstin ordet “väl” vilket vi förstår som att hon inte lägger så stor vikt i om dessa revideringar sker eller inte. Vi kan se utifrån intervjuerna och citatet ovan att rektorns engagemang för likabehandlingsplanen styr hur processen för upprätthållande ser ut. Detta kan jämföras med vad Ball (2000) beskriver som “selling policy to staff” där någon

med auktoritet, som i det här fallet rektor, på ett personalmöte tilldelar policyn ett värde och därmed gör det till en prioritet. I Kerstins fall kan vi se en avsaknad av engagemang från rektor vilket leder till att Kerstin inte ser likabehandlingsplanen som speciellt viktig. Ett återkommande mönster i intervjuerna är att rektorns engagemang och prioriteringar är en kritisk aspekt i arbetet med likabehandlingsplanen. 5 av 6 förskollärare beskriver att revideringen ska ske årsvis i samråd mellan rektor och arbetslag. Det inkluderar Kerstin som inte var säker på om en plan finns för förskolan i dagsläget men som förklarar att det tidigare reviderats på samma sätt. Förskolorna utgår från kalendariet som beskriver hur och när revideringen ska ske och vanligtvis sker detta i samband med en arbetsplatsträff, det vill säga APT-möte. Karin beskriver processen på följande sätt:

[...] de flesta förskolorna har ju ett sådant kalendarium där man gör olika saker under ett läsår och då ligger den med någonstans under året, som rektorn bestämmer då, att här ska den utvärderas och revideras [...] (Karin)

Tatiana visar jämförelsevis hur revideringen inte sker i grupp.

[...] men den lever inte upp till kravet för att vi har liksom inte gått igenom den (likabehandlingsplanen) med hela alltså liksom arbetslaget i hela verksamheten utan vi har liksom bara gjort den, lagt upp den (på förskolans databas) så att alla liksom läser den enskilt. [...] (Tatiana)

Tatiana förklarar att revidering, som på hennes avdelning sker via förskolans databas, skapar ett dilemma. Ihop med tidsbrist i att diskutera likabehandlingsplanen med hela arbetslaget blir konsekvensen att ansvaret ligger på var och en att hålla sig uppdaterad. I sin tur menar Tatiana att det handlar om prioriteringar hos de enskilda förskollärarna om det anses vara relevant att sätta sig in och tolka planen. Precis som Pernilla syftar till nedan, anser flera förskollärare att det finns många andra dokumentationer som skall skrivas vilket leder till att dokumentet likabehandlingsplanen inte upprätthålls om det inte står med i schemat.

Det är ju det facto så att det finns ganska många planer eller dokument som man ska förhålla sig till i och med att du har en likabehandlingsplan, läroplan, skollag, barnkonvention och så har vi då fokusmål. (Pernilla)

Vi tolkar det därmed som att förskollärarna anser att rektors prioriteringar är avgörande. Tova menar att ett sätt att skapa större engagemang för likabehandlingsarbetet är att skapa *två* likabehandlingsplaner vilket ger möjligheter att arbeta nära dokumentet i praktiken. Avdelningen har en övergripande plan som gäller för alla avdelningar och som skrivs tillsammans med rektor. Utöver det har varje arbetslag på Tovas förskola ansvar att ta fram en enskild plan per avdelning. Tova som jobbar på en yngrebarnsavdelning, förklarar att i framtagningen av den enskilda planen syns avdelningen efter möjliga risker i tre steg; Först utformas en kartläggning, följt av span på avdelningen och ute på gården och slutligen ställs frågor kring trygghet till vårdnadshavarna. Respondenten beskriver tillvägagångssättet enligt följande:

Ja, ja, en kartläggning, det är tre steg, [...] på vår avdelning så gör vi en "span"; vad gör barnen här inne? Vad kan hända? Medan på de andra avdelningarna, där barnen kan prata, där går man en trygghetsvandring. Ehm... och frågar vad kan man göra här? Vad tycker ni är roligt? Vad tycker ni kanske känns jobbigt? Och sådär. Det gör vi både inne och ute.

Och sen som tredje grej använder vi oss av vårdnadshavarna [...] vad som är viktigt för dem. Så gör vi. (Tova)

Pernilla skapar på ett liknande sätt som Tova en kartläggning som synliggörs i planen.

Vi gör ju varje höst en kartläggning men då tror jag främst att vi utgår från såhär kränkande behandling. Alltså såhär "Vilka riskområden finns det?" och "Var sker det kränkande behandling på vår förskola?". Man tittar utomhus och man tittar inomhus. Så det är ju verkligen en stor del där likabehandlingsplanen har tittats på. [...] Vad händelser kan leda till och då har det blivit ett agerande och så på det. Det står någonting i planen också... där "om den nya organisationen på gården" för vi fick göra ehm...[...] Ja precis, kopplat till den här händelsen. Vi fick göra en omorganisation så att såhär att vi jobbar jättemycket i stationer. (Pernilla)

Det blir tydligt att kartläggningen ses som fördelaktigt för att kunna se var och i vilka situationer det finns större risk att kränkande behandlingar kan förekomma. De beskriver att de tillsammans med barnen har gått trygghetsvandringar, vilka kan jämföras med husmodellen som beskrivs i de allmänna råden kring framtagandet av likabehandlingsplanen, som Skolverket har tagit fram (Skolverket, 2014). Planerna som innefattar kartläggningen verkar ha en tydligare koppling till praktiken.

Sammanfattningsvis kan vi se att processen för framtagandet av likabehandlingsplanen kan se olika ut men att rektors prioriteringar är avgörande. Det vanligaste är att det är rektor som tar fram planen och att den på olika sätt revideras tillsammans med personal. Det blir tydligt att förskollärarna behöver både tolka och översätta planen som rektor tagit fram för att den ska kunna implementeras i praktiken. Hur förskollärare tolkar innehållet i planen analyseras vidare nedan.

5.2 Förskollärares tolkning av likabehandlingsplanen

Ball m.fl. (2011a) belyser att när policy ska implementeras i praktiken så innefattar detta att de aktörer som berörs, behöver *tolka* och *översätta* policyn. Den vanligaste tolkningen av likabehandlingsplanens innehåll som förskollärarna gör handlar om att ingen ska bli diskriminerad eller kränkt på grund av sina olikheter utan att alla barn skall bli respekterade och rättvist behandlade. Förskollärarna beskriver alltså övergripande värderingar som de anser att verksamheten vilar på.

Jag tänker att det är ju mot kränkande, att ingen skall behöva känna sig kränkt eller trakasserad. Ingen skall känna sig... att de inte är välkomna. De ska känna sig trygga på förskolan, att alla är lika välkomna. Man får vara olika och att man har lika stort värde, vem man än är. Man får ha olika uppfattningar och man får se olika ut. Det spelar ingen roll vad man har för kön eller, jag tänker att det är ju det som är likabehandling liksom (Kerstin)

Ovan beskriver Kerstin värderingar såsom att man får vara olika och att alla barn är lika mycket värda, att planen handlar om att ingen ska bli kränkt och hon talar om att alla barn ska få känna sig trygga och välkomna. Fokus verkar alltså inte ligga i vilka typer av åtgärder eller främjande aktiviteter som planen ska innehålla för att leva upp till detta. Ball (2000) beskriver

att när man tolkar en policy behöver man utifrån sin profession förstå vad innehållet innebär för sin egen del och sin verksamhet. Inger förklarar det som följande:

Alla som jobbar inom förskolan [...] ska veta att det finns en plan när det kommer krislägen för att då kan man alltid hänvisa till den man kan ha den som slå i den, [...] luta sig mot den kan man säga liksom ha någonting och visa upp [...] det här är våran plan. Sen tittar man ju inte i den varenda dag men det är ändå bra, det är ett dokument som talar för våran sak och det tycker jag är bra. Och här står det ju att (läser) ”på vår förskola ska alla känna sig trygga, sedda, hörda samt välkomna” och det är dom ledorden då. Mhh. (Inger)

Inger beskriver, precis som Kerstin, innehållet i form av värderingar, hon beskriver det som de “ledord” planen står för. Hon använder även begreppen *krislägen* och *slå i*, vi upplever därför att hon tolkar planen som ett dokument som beskriver åtgärder som man kan använda sig av i svåra situationer. Inger lyfter också att planen fungerar för att “ha någonting och visa upp” vilket tyder på att den även syftar till att förmedla en positiv bild av verksamheten utåt vilket kan kopplas till performativ styrning och det synlighetskrav som medföljer. Medan Inger svarar, läser hon samtidigt i likabehandlingsplanen för att kunna beskriva innehållet, vilket andra intervjupersoner också gjorde när de beskrivit innehållet. Detta kan uppfattas som ett uttryck för att planen är svårtolkad.

[...] varning för för mycket text, för då är det ingen som orkar läsa. [...] Så att om det ska vara för alla, och vända sig till alla, för vi är olika, så ska det vara lagom, tydligt. [...] Det viktigaste är att det (innehållet) kommer fram så att det inte stannar i någon liksom sådan här akademisk, ehm... för då är det ju... Vem är det för då? Jo, det är någon som jobbar som jurist på Volvo som kan läsa och tyda. (Inger)

Inger trycker även på vikten av att språket ska vara lättförståeligt och applicerbart på verksamheten. Hon menar på att man inte ska behöva vara “jurist” för att tyda likabehandlingsplanen. Detta kan visa på att för mycket lagar eller förordningar istället kan skapa förvirring hos de som ska tolka innehållet. Ett gemensamt mönster i de flesta intervjuerna är att förskollärarna upplever planen som invecklad och långt bort från det praktiska arbetet och att den är tidskrävande att sätta sig in i.

[...] Det (nackdelen) är väl i så fall om det finns pedagoger som känner att den är för långt bort att man inte tar del av likabehandlingsplanen och är trygg med den [...] Och det är ganska omfattande text så man behöver ju uppdatera sig. Så det är väl kanske en sådan sak att en del upplever att det är tidsbrist eller något, jag vet inte. Det är mycket som ska hinna göras liksom, ja. (Karin)

Karin beskriver både att planen innehåller mycket och detaljerad text samt att det krävs tid för att kunna sätta sig in i och tolka innehållet. Till skillnad från Inger och Karin menar Tova att likabehandlingsplanen inte alls är svårtydd, utan nära förankrad i praktiken.

Fördelen tror jag är att man samlas kring ett dokument och verkligen på djupet tittar på barngruppen, man tittar hur man kan arbeta för att mota Olle i grind och då har vi tillsammans bestämt det, det är inte en person som sitter och gör det här och så, för det, mhh, det har vi också varit med om att det bestäms uppifrån ”såhär ska det vara” och så är det ingen som har en aning om hur det ska vara därför att det är bara någonting man pratar om på högre nivå liksom (Tova)

Här beskriver Tova hur hon tänker att fördelen med arbetet kring framtagandet av deras plan för avdelningen är att arbetslaget samlas och kan diskutera "på djupet" hur de tolkar uppdraget och skriva fram hur de vill översätta det till praktiken. Detta tyder på att de i Tovas verksamhet får andra förutsättningar och mer tid att ta sig an innehållet i planen än vad som kan utläsas från resterande förskollärares svar. Det visar på att det finns ett samband kring både tid och deltagande i framtagningen av planen för att kunna tolka uppdraget och att just tolkning och översättning är ett viktigt arbete för att planen ska kunna implementeras och bli relevant i praktiken. Tova jämför med hennes tidigare erfarenheter av att arbeta i en förskola där arbetet kring likabehandlingsplanen stannat på en högre nivå vilket ledde till att ingen av pedagogerna visste hur planen skulle översättas. Ball (1997) påvisar hur implementering är en komplicerad process och beroende på hur olika aktörer positionerar sig påverkar det vem som får makt att bestämma de tillvägagångssätt som ska användas. Det Tova beskriver kan tydas som att den som skriver planen blir "översättare". Detta kan i sin tur kan problematiseras då det oftast är rektor som skriver planen och förskollärarna är dem som ska översätta den i verksamheten. Vidare i intervjuerna syns ett mönster i hur de förskollärare som beskriver att planen inte är så användbar i sig också jämför planen med skollag, läroplan samt andra styrdokument för förskolan.

Nej, fast den finns ju alltid med för det är ju vår skollag och vår läroplan. Där står det ju vad vi ska göra och då finns den ju ändå med även om vi inte har gjort en likabehandlingsplan just nu så finns den ju, vi vet ju vad som krävs av oss. (Kerstin)

Citatet ovan visar att förskollärarna snarare tänker att planen beskriver *vad* som skall göras och inte *hur* det skall göras, jämförelsevis med andra styrdokument såsom läroplanen för förskolan. Problematiken kring att planen känns svårtolkad antar vi därför är på grund av att diskussionen kring den stannar någonstans mellan tolkning och översättning. Majoriteten av förskollärarna ges inte förutsättningar eller tid som tidigare beskrivits varit en förutsättning att ta del av dokumentet för att kunna översätta den till sin egna verksamhet.

Sammanfattningsvis kan vi se ett tydligt mönster i hur likabehandlingsplanen anses som svår och långt borta från den praktiska verksamheten. Innehållet av planen beskrivs främst genom vilka värderingar arbetslaget har i relation till kränkande behandlingar och trakasserier vilket kan liknas med en *återgivande* plan som Rantala och Heikkilä (2022) talar om. Tova å andra sidan är ensam om att beskriva likabehandlingsplanen som nära förankrad i det dagliga arbetet. Då Tova i jämförelse med de andra förskollärarna är delaktig i framtagandet av planen kan vi dra en parallell mellan hennes upplevelse av planen som kontextbunden och hur Balls (2000) menar implementeringen av policydokument påverkas av de som tolkar och översätter den. Vidare diskuteras närmare förskollärares översättning av planen till praktiken.

5.3 Förskollärares översättning av likabehandlingsplanen i praktiken

Ball (2000) beskriver hur översättningen grundas i de tolkningar som görs av innehållet i planen, tolkningen översätts alltså till konkreta handlingar, koncept eller material. Ball (2000) beskriver vidare översättningsprocessen som en kombination av uppmaningar och egna initiativ. Beroende på vilka uppmaningar och ramar som exempelvis sätts av rektorn vid tolkning, lämnas olika mycket utrymme för egna initiativ vid översättning. Flera av förskollärarna antyder att planen inte översätts vilket citatet nedan talar för.

Jag tror att med erfarenhet, desto mer erfarenhet du får av att arbeta i förskola. Alltså, man jobbar ju jättemycket förebyggande hela tiden, alltså i kontakt med barn, [...] Men jag tänker nog inte så mycket att det här gör jag i förebyggande syfte för att vi har en likabehandlingsplan. Liksom, man vet att den finns men man jobbar mycket mer med sig själv som verktyg [...] Man lär känna de barn man har. Men typ ”går du och du bort där med det barnet” då vet ju jag att jag behöver följa med. Den kunskapen om barngruppen står ju inte i en plan. [...] Jag upplever mest att det här är ett dokument som finns, och det finns i vårt system, i Teams-mappar och sådär. Men inte att det är sådär att ”här har vi planen och med det här jobbar vi aktivt med de här delarna“ [...]. Utan det är mer ett dokument som ”Ja, vi jobbar med det, vi utvärderar det då med chef men att den inte används i det dagliga arbetet.” Det kan jag inte säga att jag gör. Man har en medvetenhet om det men inte så att man sitter och bläddrar. (Pernilla)

Pernillas svar exemplifierar vad många av förskollärarna uttrycker. Hon beskriver att det dagliga arbetet mot diskriminering och kränkning inte är direkt kopplat till planen i sig. Snarare, som Pernilla beskriver, är det erfarenheter och kunskap om barngruppen som utgör arbetet mot kränkningar förskolan. Det framgår i samtliga intervjuer att oavsett hur ofta eller hur mycket arbetslaget arbetar med just dokumentet likabehandlingsplanen, så finns arbetet kring likabehandling ständigt med. Detta medför att vi kan ifrågasätta planens vikt i förskollärarnas arbete mot kränkande behandling och diskriminering. Ball (2003) diskuterar begreppet performativitet i förhållande till hur pedagoger upplever att en del av verksamheten görs för att det känns rätt utifrån professionen medan en annan del av arbetet utförs för att möta krav utifrån och att dessa två delar kan upplevas motsägelsefulla. Pernilla upplever arbetet mot kränkningar och diskrimineringar som viktigt utifrån sin profession, men att dokumentet som sådant inte är centralt i den dagliga verksamheten och att arbetet som görs inte kopplas till specifika delar av planen i arbetet. Detta kan förstås som att det praktiska arbete som sker i verksamheten inte redogörs för i planen. I en performativ verksamhet är likabehandlingsplanen menad för att synliggöra det praktiska arbetet för att kunna kvalitetsgranska och jämföra olika förskolor. Löfdahl och Pérez Prieto (2009) menar att osynliggörande av det faktiska arbetet från praktiken i policydokument är detsamma som att fabricera då man inte visar alla delar av verksamheten. Liksom Balls (2003) beskrivning av hur policydokument som är framtagna för att synliggöras och granskas, riskerar detta istället att minska insyn då det som står inte stämmer överens med verksamheten. I motsats till detta beskriver Tova hur planen de skriver avdelningsvis, är kontextbunden och tydligt beskriver deras vardagliga arbete mot kränkningar och diskriminering.

Ehm... Ja men mer det här att till exempel har vi nu en barngrupp som är rätt så fysiska och då har vi skrivit in att i den ena ehm... att vi upplever att när barnen är för många på samma plats, vi är inte så många barn generellt i gruppen men är vi för många barn på samma plats så blir det trångt att arbeta för dom eller att leka för dom och att det är av största vikt att vi som pedagoger sprider ut oss och det står i den planen. Det finns inget annat som vi kan säga, ja men nu är vi alla tre här på samma ställe för vi kan till och med läsa här att vi har skrivit att vi inte vill att det ska vara så. (Tova)

Tova beskriver här hur planen spelar en roll i det vardagliga arbetet och hur de tillsammans har bestämt hur de ska arbeta. De har tillsammans i arbetslaget översatt likabehandlingsplanen genom att formulera konkreta handlingar som exempelvis hur de ska positionera sig för att skapa en trygg verksamhet. Inger beskriver jämförelsevis att planen endast översätts i vissa

situationer vilket kan kopplas till hennes tidigare beskrivna tolkning av likabehandlingsplanen som en plan som finns till för "krislägen".

Jo men det är det, i det praktiska arbetet är ju det att om det händer någonting så kan man ju alltid gå in och läsa information här. Rutiner om det är trakasserier, vi har haft föräldrar som har varit väldigt aggressiva, hur gör man då? Kan man ta stöd av likabehandlingsplanen? Till en viss gräns...[...] Detta (likabehandlingsplanen) är liksom det första som man tittar på och tar del av [...] men sen när det blir för stort sår så behöver man ju hjälp utifrån. (Inger)

Här kan vi se att Inger beskriver hur planen används i praktiken först när någonting har hänt och att hon som pedagog då kan gå och läsa i planen för att kunna ta reda på vilka rutiner som finns kring specifika händelser. Detta visar på att det är först om något har skett som likabehandlingsplanen kan vara till hjälp och att det därmed endast sker en sporadisk översättning av planen. Inger beskriver även hur planen endast är av stöd till "en viss gräns" och beskriver sedan att om det blir ett för stort sår så behöver man ytterligare hjälp. Detta kan förstås som att planen innehåller vissa rutiner för åtgärder eller metoder kring hur man kan agera när trakasserierna har skett vilket Castillo och Ivarsson Westerberg (2019) poängterar att planen bör innehålla, men att vissa situationer kräver ytterligare stöd utifrån. Inger beskriver inte konkret hur planen översätts i form av vilka handlingar som åtgärderna innefattar. Hon beskriver även här hur hon behöver läsa och därmed tolka dessa rutiner för att kunna översätta dem till praktiken. Exempel på hur planen konkret översätts till handlingar saknas i stor utsträckning och är något som vi kan se är en gemensam nämnare i flera av intervjuerna. Så, även om några av förskollärarna har svårigheter med att beskriva hur planen faktiskt används uttrycker samtliga förskollärare att det är tryggt att likabehandlingsplanen finns för att stötta sig mot vid eventuella meningsskiljaktigheter mellan exempelvis vårdnadshavare och kollegor. De pratar om en potentiell översättning där planen skulle kunna vara användbar.

Jag tänker att man kanske behöver det (likabehandlingsplanen) ibland i samtal med vårdnadshavare, om det finns vårdnadshavare som har åsikter som man känner att det här är inte okej att föra fram på förskolan. Eller att "du för över dina åsikter på ditt barn som gör att det barnet kränker ett annat barn". (Kerstin)

Kerstin uttrycker här hur hon eventuellt skulle kunna använda planen om det uppstår motsättningar med vårdnadshavare och att man då skulle kunna hänvisa till de värderingar eller ledord som verksamheten ska representera. Den potentiella översättningen Kerstin beskriver sker då i form av att hänvisa till verksamhetens förhållningssätt. Förskollärarna uttrycker att de vill att det ska finnas en bestämd ram för alla att hålla sig inom vilket kan ses som ett argument för performativ styrning. På samma sätt beskriver samtliga förskollärare på ett eller annat sätt hur de uppskattar och tycker det är skönt att ha en likabehandlingsplan att utgå ifrån eller förhålla sig till i likhet med vad Karin uttrycker nedanför.

[...] nej men fördelen är väl att det är bra att det finns en plan och att vi behöver förhålla oss till dem så det inte blir att man har massor privata tyckanden. [...] (Karin)

Det framgår i ovanstående citat att Karin, liksom flera andra förskollärare, upplever den performativa styrningen som viktig för att privata uppfattningar inte ska få för stort

inflytande. Flera av förskollärarna förklarar på liknande sätt likabehandlingsplanen som något att luta sig mot för att skapa en samsyn även mellan kollegor.

Nej, jag vet inte. Det är ju viktigt att prata om det så att man håller det liksom ajour och att alla, ja, att alla tycker lika. I alla fall att man jobbar för samma sak. Man måste ju inte tycka lika men att man jobbar för samma sak och att man har en samsyn. Så att vi kan tillsammans stå för det vi gör. Det tänker jag. Då är det ju jätteskönt att ha den och luta sig tillbaka på, tänker jag. (Kerstin)

Samsynen menar Kerstin leder till att det blir lättare att agera lika och att arbeta mot samma mål och kan förstås som ett argument för vikten av performativ styrning, vilket är ett sätt att kontrollera verksamheten (Ball 2000). Parallellt med Kerstins antydan om att det är skönt att ha en plan att luta sig mot, har hon tidigare i intervjun förklarat att det för tillfället inte finns någon plan på hennes förskola. Kan man därför tänka att diskussioner och att skapa samsyn kan ske utan en aktuell plan? Det handlar här igen om att det är värderingarna som förskollärarna tolkar som innehållet, blir det som de hänvisar till i praktiken. Även de ledord och värderingar såsom "allas lika värde" och "barns rätt till trygghet" som beskrivs av förskollärarna, som innehållet i likabehandlingsplanen, återfinns i många andra styrdokument som exempelvis läroplanen (Skolverket, 2018). Flera av förskollärarna jämför likabehandlingsplanen med just andra styrdokument och beskriver den som en av många planer.

Det är ju det facto så att det finns ganska många planer eller dokument som man ska förhålla sig till i och med att du har en likabehandlingsplan, läroplan, skollag, barnkonvention och så har vi då fokuserat. Alltså det är så många saker så det, det som vi styrs av det är ju det som vår rektor bestämmer att vi ska fokusera på. Sedan skulle man säkert kunna få in den om man är väl förtrogen med den, det tror jag. (Pernilla)

Pernilla antyder att det finns ett medvetet avstånd till dokumentet. Inte för att värderingarna i planen anses irrelevanta utan för att dokumentet ses som ytterligare ett dokument i mängden av alla dokument att förhålla sig till. En inställning till likabehandlingsplanen som vi upplever att flera intervjupersoner håller med om. Det handlar även här om performativ styrning. Pernilla beskriver hur rektors prioriteringar styr och att det är ett hinder för pedagogerna att implementera den om de inte är "förtrogna" med den, vilket leder till att planen inte översätts till praktiken.

Utifrån förskollärarnas intervjuer kan tre olika perspektiv urskiljas. Tova beskriver hur översättning sker i praktiken i form av handlingar och metoder som står framskrivna i avdelningens plan som exempelvis att sprida ut sig under dagen. Det andra perspektivet som även är det vanligaste handlar om att det inte blir någon översättning av planen utan att förskollärarna istället utgår ifrån sina egna erfarenheter och kunskap om barngruppen i arbetet mot kränkande behandling och diskriminering. Alternativt kan vi se att det sker en sporadisk översättning vid oenigheter eller krislägen. Resultatet visar att även om översättning av planen uteblir i det vardagliga arbetet så behövs performativ styrning enligt förskollärarna just när det uppstår konfliktsituationer eller för att skapa samsyn, och de vänder sig till dokumenten för råd och stöd.

6 Diskussion

Vi kommer i denna del att diskutera resultatet i förhållande till de forskningsfrågor som studien syftar till att besvara. Våra frågeställningar är; "Hur anser förskollärarna att processen ser ut för framtagandet av likabehandlingsplanen?", "Hur anser förskollärarna att likabehandlingsplanens innehåll tolkas?", "Hur anser förskollärarna att likabehandlingsplanen översätts i deras olika praktiska verksamheter?". Syftet med den här studien är att undersöka förskollärares uppfattningar om framtagandet av likabehandlingsplanen för förskolan samt deras uppfattningar om hur likabehandlingsplanen implementeras av förskollärare i praktiken. Avsnittet nedan disponeras genom att först göra en resultatdiskussion och avslutas med diskussion kring studiens relevans och förslag på vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

I resultatet framkommer det hur det är rektor som vanligtvis tar fram likabehandlingsplanen och betonar rektors ansvar i detta. Det visar sig att om rektorn inte tydligt kommunicerar när tid för arbetet med planen ska ske, så blir det inte gjort. Detta tydliggör det Ball (2000) menar med "selling policy to staff" och hur det rektorn prioriterar eller inte prioriterar ligger till grund för förskollärarens vidare tolkning av uppdraget. Vi kan koppla det till hur resultatet visar att det är upp till rektor hur processen ska se ut. Det visar sig än mer tydligt i ett fall i resultatet där förskollärarna inte har en plan för tillfället på grund av att en ny rektor tillsatts. I de flesta fall är förskollärarna delaktiga vid revidering av planen där de beskriver det som att de får tycka till om de olika delarna av planen som rektorn tagit fram. Generellt, för de planer som revideras tillsammans med rektor är att de är övergripande för hela förskolan. Utifrån resultatet kan vi se att det finns en relation mellan framtagande av en övergripande plan och hur förskollärarna upplever svårigheter att implementera den på avdelningen och om den ansågs användbar i praktiken. Resultatet visar hur den förskollärare som har två planer anser att deras plan är väl förankrad och användbar i praktiken vilket betyder att de genom framtagandet av en ytterligare plan som är specifik för avdelningen har kunnat översätta den övergripande likabehandlingsplanen. Detta stämmer överens med hur Rantala och Heikkilä (2022) beskriver vikten av utarbetade planer för att de ska kunna översättas till praktiken i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. Vi kan se att processen för framtagandet av likabehandlingsplanen kan se väldigt olika ut men att den gemensamma nämnaren är att rektors prioriteringar är avgörande för hur arbetet ser ut. Det framgår även i resultatet att det behövs ytterligare tid för förskollärarna att tolka och översätta planen för att möjliggöra implementeringen till praktiken.

I resultatet kan vi tyda hur en övergripande plan främst syftar till att visa ledning eller huvudman hur man arbetar och att det krävs ytterligare en till likabehandlingsplan för varje avdelning, för att arbetet ska kännas relevant. Liknande visar Löfdahl och Prietos (2009, 10) att det kan krävas flera dokumentationer. De lyfter att det kan finnas svårigheter att skapa en dokumentation som syftar till att både verka för att utveckla verksamheten såväl som att visa ledning hur man arbetar. Castillo och Ivarsson Westerberg (2019) menar att skolinspektionens tillsyn kan ses som en indirekt styrning av verksamheten vilket kan jämföras med hur Ball (2000) förklarar performativ styrning. Utifrån det kan vi anta att den övergripande planen då görs i syfte att visa upp verksamhetens arbete inför skolinspektion eller annan ledning. Vidare skriver Ball (2003) att strävan efter att göra verksamheten mer synlig genom offentliggörande av dokumentation såsom likabehandlingsplanen kan skapa motsatsen, alltså mindre insyn. Detta då det går att fabricera för att klara uppsatta mål eller bara för att skapa en önskvärd bild av förskolan. Castillo och Ivarsson

Westerberg (2019) framför hur rektorer beskriver framtagandet av likabehandlingsplanen som betungande och hur planen i sig inte fyller en funktion i verksamhetens praktiska arbete. På samma sätt beskriver majoriteten av förskollärarna planen som ett dokument som i sig inte är användbart i praktiken. Det blir motsägande till hur Bjervås (2011) lyfter att dokumentation ska verka som en länk mellan teori och praktik.

Löfdahl och Pérez Prieto (2009) visade i deras studie hur det är vanligt att förskolors planering- och utvärderingstexter, så som likabehandlingsplanen, inte lyfter det praktiska arbetet utan istället framhäver mål, visioner och värderingar. Detta kan liknas vid hur vi i resultatet ser att förskollärarna beskriver *vad* som ska göras i form av just mål, visioner och värderingar. Majoriteten av förskollärarna tolkar planens innehåll på ett sätt som kan jämföras med de planer som Rantala och Heikkilä (2022) lyfter som återgivande planer. Uteslutande av praktiska metoder i sådana dokument tyder Löfdahl och Pérez Prieto (2009) som fabrikationer, vilket de menar är ett resultat av performativ styrning. Flera av förskollärarna uttrycker även att själva språket kan sätta stopp för tolkningen och översättningen av planen då innehållet beskrivs som "stolpigt", "omfattande" och hur det kan krävas "någon som jobbar som jurist på Volvo" för att kunna tyda den. Vidare beskrivs i resultatet hur planen inte upplevs som användbar utan att det främst är erfarenheter och kunskap om barngruppen som ligger till grund för arbetet mot kränkningar och trakasserier. Vi tänker att det finns ett tydligt samband mellan tolkningen av planen som svårtydd och brist på översättning. Resultatet påvisar en medvetenhet om att likabehandlingsplanen finns men att dokumentet inte används vid fler tillfällen än vid revidering. Citatet "det är inte så att man sitter och bläddrar" som framkommer i resultatet styrker detta. Att planerna inte är förankrade i praktiken utan istället endast visar en del av verksamheten som innefattar visioner, värden och mål kan jämföras med vad Ball (2000) beskriver som motstånd. När det finns ett handlingsutrymme hos de aktörer som ska tolka och översätta policyuppdraget menar han att de antingen kan anpassa sig till uppdraget eller göra motstånd. Motstånd till uppdraget kan yttra sig genom fabricerade likabehandlingsplaner. Likabehandlingsplanerna kan ses som fabrikationer då resultatet påvisar hur de inte innefattar förskollärarnas praktiska arbete. Resultatet lyfter fram hur förskollärarnas professionella erfarenheter och kunskaper om barngruppen till stor del utgör grunden för arbetet mot kränkande behandling och diskriminering och att framställandet av planen inte har en tydlig koppling till det arbetet. I motsats till detta framgår det likaså i resultatet hur förskollärarna anser att det är skönt att ha en plan att luta sig mot, vilket vi upplever som ett argument för en positiv inställning till performativ styrning. Det framgår att förskollärarna uppskattar att arbetslaget "tänker samma" för att skapa en samsyn och inte lämna utrymme för "eget tyckande". I förhållande till vår frågeställning kring hur förskollärare tolkar likabehandlingsplanen kan vi se hur de till största del beskriver innehållet i form av värderingar och mål. Endast några beskriver praktiska metoder som faktiskt kopplas till planen. De hinder för tolkning av planen som vi har upptäckt handlar både om brist på tid att tolka innehållet tillsammans med kollegor eller på egen hand såväl som att språket i sig kan vara svårt att tolka och ta till sig.

Att planer inte är förankrade i praktiken är något som Nordenmark och Rosén (2015) lyfter och något som även problematiseras i Keisu (2018) och Rantala och Heikkiläs (2022) studier. Keisu (2018) menar att rektorer, istället för att utgå från sin egen förskolekontext, ser till andra förskolors redan skrivna planer. Precis som Nordenmark och Rosén (2015) menar så är det av stor vikt att planen utgår och anpassas från verksamheten som berörs för att den ska vara meningsfull för de som ska översätta uppdraget. På samma sätt menar Repo och Sajaniemi (2015) att det annars är där det ofta brister i översättningen. Därför efterfrågas en tydlig plan som utöver redogörelsen av *vad* som ska göras, såsom att motverka kränkningar, även innefattar metoder för *hur* man kan agera i praktiken. Enligt Dolk (2013) finns olika tillvägagångssätt

såsom husmodellen för att översätta likabehandlingsplanen till det praktiska arbetet. Vid användning av husmodellen som metod kan man enligt Keisu (2018) se en tydligare förankring i praktiken av planerna. I resultatet beskrivs en metod, trygghetsvandring, som kan jämföras med husmodellen där det i översättningen blir en tydlig koppling till deras praktiska arbete med att förebygga diskrimineringar och kränkningar. Jämförelsevis påvisar resterande förskollärare att de har ett likabehandlingsarbete men att det inte är någonting som redogörs för i deras likabehandlingsplan. Detta visar på att användandet av metoder såsom exempelvis husmodellen underlättar för att översättningen ska ske. Ett övergripande mönster som framkommer i studiens resultat är hur de förskollärare som beskriver innehållet i form av värderingar och *vad* som ska göras också förklarar planen som svår och inte närvarande i praktiken. Liksom beskrivs den på ett sätt hur den *eventuellt* skulle kunna användas. Det framgår att översättning enbart uppstår i vissa situationer och att det då är främst vid krislägen som detta sker. Generellt kan vi också se i resultatet att flera förskollärare har svårigheter med att komma med förslag på situationer där planen faktiskt har översatts till konkreta handlingar. Endast en förskollärare beskriver innehållet i planen i form av metoder och hur de arbetar i praktiken mot kränkning vilket är någonting som möjliggjorts när de kommit överens med arbetslaget kring *hur* de ska översätta deras tolkning av uppdraget. I förhållande till vår frågeställning kring hur förskollärare översätter likabehandlingsplanen skulle en slutsats kunna dras om att den som skriver planen blir "översättaren". Detta kan i sin tur problematiseras om det är rektorn som skriver planen då det betyder att förskollärarna som är menade att implementera planen till det dagliga arbetet, inte får chansen att översätta den.

6.2 Relevans för förskolläraryrket och vidare forskning

I takt med att fler studier om diskriminering och kränkande behandlingar forskats fram, har det också skapat en större medvetenhet om att detta förekommer även i allt yngre åldrar. När lagen mot kränkande behandling och diskriminering av barn tillträdde år 2006, skapades också striktare regler för förskolans pedagoger att kontinuerligt arbeta med likabehandling för att verka mot att dessa händelser uppstår. Det finns nu också krav på att detta arbete systematiskt ska dokumenteras. Genom de kvalitativa intervjuer med förskollärare som gjort i studien har vi kunnat se *vilka* förutsättningar som krävs för att arbetet med likabehandlingsplanen ska kunna förankras i det praktiska arbetet. Det framgår att en central del av implementeringsprocessen är att förskollärare får vara delaktiga i framtagandet av planen för att få möjligheter att både tolka och översätta uppdraget. Det som framkommer ur intervjuerna är att förskollärarna tillsammans med arbetslaget behöver mer tid för att tolka och översätta innehållet till praktiken så att översättning inte endast sker vid krislägen. I studien framkommer det att de aktörer som är menade att implementera likabehandlingsplanen upplever svårigheter i att översätta uppdraget till praktiken. Istället framkommer det att planen anses långt borta från verksamheten och diskussionen kring den ofta stannar på en högre nivå. Planen jämförs i många fall med lagar och styrdokument som redan beskriver de värderingar som likabehandlingsplanen handlar om. Om likabehandlingsplanen endast jämförs med andra styrdokument som redan innefattar dessa värderingar kan man ifrågasätta varför den finns. Den performativa styrningen påverkar processen, bland annat i form av att rektor har störst utrymme till att välja hur framtagandet ska gå till. Studien för fram vikten av att tillgängliggöra likabehandlingsplanen för att ge den en praktisk betydelse för arbetslaget. För om planen inte fungerar som ett verktyg utan bara något att visa upp som inte heller speglar hela bilden, vad syftar den till då? I Tovas fall kan vi dock se hur den fungerar som ett verktyg och hur hon ser planen som värdefull och en "möjlighet att på djupet titta på barngruppen". Om dessa förutsättningar ges tror vi att likabehandlingsplanen kan fungera som ett stöd i arbetet mot kränkande behandling och diskriminering för att motverka att

barnen ska utsättas för detta. På så vis kan de värderingar som samtliga förskollärare brinner för upprätthållas.

Då detta är en liten, kvalitativ studie, där 6 förskollärare har intervjuats, går resultatet inte att generalisera. Vi har däremot sett gemensamma mönster som skulle kunna antas appliceras på andra förskoleverksamheter. Det har funnits begränsad tid för att utföra den här studien och vi har kunnat synliggöra två olika övergripande arbetssätt. Om forskningen skett under en längre tid hade det möjliggjort utrymme för fler intervjuer med personal från andra förskolor som då också skulle kunna sträcka sig över flera olika kommuner, hade möjligtvis fler förhållnings- och arbetssätt synliggjorts och resultatet blivit mer generaliserbart. Meningen med den här studien var emellertid inte att generalisera utan att få en bredare bild av ämnet men i vidare forskning skulle det kunna vara en intressant ingång. Vår studie innehåller även bara ett fåtal exempel på hur planen har översatts till praktiken, flera exempel på detta hade kunnat möjliggöras om ytterligare intervjuer gjorts. Det hade även kunnat vara intressant att göra textanalyser av intervjupersonernas befintliga likabehandlingsplaner och undersöka eventuella samband. För att skapa en mer rättvis bild hade en eventuell framtida studie även kunnat inkludera rektors upplevelser och därmed erbjuda ett bredare perspektiv av fler nivåer. Ball (1997) beskriver att implementeringsstudier bör innefatta flera nivåer då implementeringsprocessen sträcker sig över just flera organisatoriska nivåer. Ball (1997) menar därmed att om endast en nivå berörs i eventuell forskningsanalys, kan det medföra en risk att den inte blir lika rättvis som om man hade synliggjort processen över fler organisatoriska nivåer.

7 Referenslista

- Ahrne, G. & Eriksson-Zetterquist, U. (2022). Intervjuer. I A. G. Ahrne, & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s.56-78). Liber.
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2022). Att designa kvalitativa forskningsprojekt. I A. G. Ahrne, & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s.24-39). Liber.
- Ball, Stephen J. (1997). Policy sociology and critical social research: a personal review of recent education policy and policy research. *British Educational Research Journal*, 23(3), 257-274. <http://doi.org/10.1080/0141192970230302>
- Ball, S. (2000). Performativities and fabrications in the education economy: Towards the performative society. *Australian educational researcher*, 27(2), 1-23. <http://doi.org/10.1007/BF03219719>
- Ball, S. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215-228. <http://doi.org/10.1080/0268093022000043065>
- Ball, Stephen J., Maguire, Meg , Braun, Annette & Hoskins, Kate. (2011a). Policy subjects and policy actors in schools: some necessary but insufficient analyses. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education* 32(4), 611-624. <http://doi.org/10.1080/01596306.2011.601564>
- Bjervås, L. (2011). *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan*. [Akademisk avhandling]. Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
- Bjørndal, C. (2018). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Liber.
- Castillo, Daniel, and Anders Ivarsson Westerberg. *Ängsliga Byråkrater Eller Professionella Pragmatiker? : Administrativa Effekter Av Statens Indirekta Styrning Av Kommunerna*. 2019. Print. Förvaltningsakademien ; Nr 17.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. Gleerups utbildning.
- Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan* [Doktorsavhandling]. Stockholms universitet.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur.
- Hjertson & Svaleryd (2022). *Likabehandling i förskola och skola*. Liber.
- Ingerman, Å. (2021). Fenomenografi. I A. G. Klingberg, & U. Hallberg (Red.), *Kvalitativa metoder helt enkelt!* (s.187-207). Studentlitteratur.
- Keisu, B.-I. (2018). Sammanvävda praktiker? En studie av likabehandlingsarbetet och vetenskapligt förhållningssätt i grundskolan. I A. N. Rönnström & O. Johansson (Red.), *Att leda skolor med stöd i forskning – exempel, analyser och utmaningar*. Natur & Kultur.

- Konstantoni, K. (2013). Children's rights-based approaches: the challenges of listening to taboo/discriminatory issues and moving beyond children's participation. *International Journal of Early Years Education*, 21(4), 362–374. <http://doi.org/10.1080/09669760.2013.867169>
- Larsson, L. (2010). Intervjuer. I A. M. Ekström, & L. Larsson (Red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap* (s. 53-86). Studentlitteratur.
- Liljestrand, J. & Hammarberg, A. (2017). The social construction of the competent, self-governed child in documentation : panels in the Swedish preschool. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 18 (1), 39-54. <http://doi.org/10.1177/1463949117692270>
- Lindberg, R. (2018). Att synliggöra det förväntade – förskolans dokumentation i en performativ kultur [Licentiatavhandling]. Linnaeus Universitet.
- Löfdahl, A. (2014). Förändrade relationer mellan lärare och föräldrar i förskolan – aspekter av en förändrad lärarprofession. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 19(4/5).
- Löfdahl, A. & Pérez Prieto, H. (2009). Between control and resistance: Planning and evaluation texts in the Swedish preschool. *Journal of Education Policy*, 24(4), <http://doi.org/393-408.10.1080/02680930902759548>
- Löfdahl, A., & Prieto, H. P. (2009, 10). Institutional narratives within the performative preschool in Sweden: 'if we write that we're no good, that's not good publicity!'. *Early Years*, 29(3), 261–270. <http://doi.org/10.1080/09575140903161438>
- Nilsson, B. (2015). *Socialpsykologi: teorier och tillämpning*. Liber.
- Nordenmark, L., & Rosén, M., (2015) *Lika värde, lika villkor? Arbete mot diskriminering i förskola och skola*. Liber.
- Pramling, N. (2020). Vad utmärker vetenskaplig kunskap? I A. A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling (Red.), *Metodologi - för studier i, om och med förskolan*. Gleerups.
- Rantala, A., & Heikkilä, M., (2022). För vem finns planer att motverka kränkningar och diskriminering i förskolan?. *Nordic studies in education*, volym(42), 194-210. [10.23865/nse.v42.3342](https://doi.org/10.23865/nse.v42.3342)
- Repo, L., & Sajaniemi, N. (2015). Prevention of bullying in early educational settings: pedagogical and organisational factors related to bullying. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(4), 461-475. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1087150>
- Runesdotter, C. (2016). Avregleringens pris? Om juridifieringen av svensk skola ur skolaktörens perspektiv. *Utbildning och demokrati*, 25(1), 95-111.
- Rönnerman, K. (2020). Praktisknära forskning. I A. A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling (Red.), *Metodologi - för studier i, om och med förskolan* (s. 273-293). Gleerups.
- SFS 2010:800 *Skollag*. Riksdagen.
- SFS 2016:828 Lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567). Riksdagen.

Skolverket. (2009). *Allmänna råd och kommentarer - för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*. Skolverket. Hämtas från: <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a655db6/1553959200572/pdf1646.pdf>

Skolverket (2014). *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar*. Skolverket. Hämtas från: <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65b4ce/1553965948666/pdf3375.pdf>

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Skolverket.

Sverige. Jämställdhetsombudsmannen (2008). *Förebygga diskriminering & främja likabehandling i förskolan: (handledning för arbetet med likabehandlingsplan)*. JämO.

Söderström, Å. & Löfdahl Hultman, A. (2017). Preschool work against bullying and degrading treatment: Experiences from an action learning project. *Early Years*, 37(3), 300-312. <https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1194374>

Thornberg, R & Forslund Frykedal, K. (2019) Grundad teori. I A. A. Fejes, & R. Thornberg (red) *Handbok i kvalitativ analys* (s. 44-72). Liber.

Thornberg, R. & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1) 49-56. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2013.03.005>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Åberg-Bengtsson & Pramling, N (2020). Data att räkna med - om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I A. A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling (Red.), *Metodologi - för studier i, om och med förskolan* (s.185-204) . Gleerups.

8 Bilaga

8.3 Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

- Hur många år har du arbetat som förskollärare?
- Hur länge har du arbetat på den här förskolan och den här avdelningen?
- Vilken åldersgrupp arbetar du med?

Intervjufrågor till förskollärare:

1. Vad skulle du beskriva är syftet med likabehandlingsplanen?
2. Vad är din tolkning kring vad den bör innehålla?
3. Hur utformas likabehandlingsplanen på din avdelning/förskola?
4. Vad har likabehandlingsplanen för roll i ert praktiska arbete?
5. Hur upprätthåller ni likabehandlingsplanen och vem ansvarar för att den följs upp?
6. På vilket sätt kan likabehandlingsplanen fungera som stöd för dig som pedagog?
7. Hur upplever du situationen på er förskola i förhållande till kränkande handlingar och diskriminering?
8. Hur synliggörs likabehandlingsplanen för vårdnadshavare, barn och övrig personal?
9. Skulle du säga att det finns specifika fördelar och nackdelar med likabehandlingsplanen eller likabehandlingsarbetet?
10. Finns det något som du skulle vilja dela med dig av ytterligare kring likabehandlingsplanen som jag inte tagit upp?